

Zasady oceny planów biznesowych w ramach obsługi wniosków o uznanie grup producentów rolnych

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1026), celem grupy jest dostosowanie produktów rolnych i procesu produkcyjnego do wymogów rynkowych, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, centralizacja sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych, ustanowienie wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów rolnych, rozwijanie umiejętności biznesowych, marketingowych oraz organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji, a także ochrona środowiska naturalnego.

Natomiast stosownie do § 1 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 lutego 2016 r. *w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać plan biznesowy grupy producentów rolnych* (Dz. U. poz. 237), plan biznesowy grupy producentów rolnych zawiera m.in.: zakres i opis działań, jakie zamierza zrealizować grupa, w odniesieniu do każdego z celów określonych w ww. art. 2 ust. 1 ustawy, wraz z uzasadnieniem w jaki sposób poszczególne działania przyczynią się do realizacji poszczególnych celów i ze wskazaniem planowanego postępu w ich realizacji w poszczególnych latach realizacji planu biznesowego.

W celu zapewnienia powstawania stabilnych grup producentów rolnych, zdolnych do wnoszenia trwałego wkładu w realizację celu zintegrowania producentów rolnych z łańcuchem rolno-spożywczym, powstające grupy producentów rolnych powinny stać się podmiotami rentownymi.

Istotne jest, aby w propozycjach działań/inwestycji formułowanych przez grupy producentów w planach biznesowych, było zawarte wystarczające uzasadnienie ich wpływu na realizację poszczególnych celów, jak również wskazany planowany postęp wdrażania działań lub inwestycji. Proponowane w planie biznesowym działania /inwestycje nie powinny charakteryzować się dużym stopniem ogólności i niedookreśloności, co w konsekwencji mogłoby stwarzać duże trudności w późniejszym monitorowaniu oraz rozliczaniu faktycznej realizacji celów i działań ujętych w planie biznesowym.

Mając powyższe na uwadze, w ramach rozpatrywania wniosków o uznanie grupy producentów rolnych i zatwierdzenie planu biznesowego grupy producentów rolnych, ARiMR przeprowadza czynności weryfikacyjne, m.in. polegające na sprawdzeniu, czy:

- 1) z planu biznesowego wynika, że grupa będzie realizowała przynajmniej jedno działanie/inwestycję w odniesieniu do każdego z celów, w każdym roku wdrażania planu biznesowego od daty uznania?
- 2) dla każdego działania/inwestycji ujętego w planie biznesowym zamieszczono wystarczający opis zakresu rzeczowo-rodzajowego na poszczególne lata wdrażania planu biznesowego?
- 3) w odniesieniu do każdego działania/inwestycji zamieszczono w planie biznesowym wystarczające uzasadnienie, z którego wynika, w jaki sposób poszczególne działania/inwestycje przyczyniają się do realizacji poszczególnych celów, do których zostały przypisane?
- 4) dla każdego działania/inwestycji ujętego w planie biznesowym wskazano planowany postęp w ich realizacji w poszczególnych latach planu biznesowego, w sposób umożliwiający weryfikację „ex-post” rzeczywistego zrealizowania działania/inwestycji w danym roku planu biznesowego?

Jednym z zasadniczych warunków uznania grupy producentów rolnych jest zatwierdzenie planu biznesowego, który grupa ma realizować, a następnie osiągać cele w nim zatwierdzone. Osiąganie celów ma być wykazywane przez grupy producentów rolnych poprzez realizację działań i inwestycji w zakresie rzeczowo-rodzajowym przypisanych i przyczyniających się do osiągnięcia tych celów.

Ponadto, należy zwrócić uwagę na dodatkowe obszary ryzyka zidentyfikowane w wykazach działań zawartych w planach biznesowych:

- 1) nieuzasadnione, zbyt długie okresy wdrażania działań przez kilka lat realizacji planu biznesowego. Dla przykładu: w roku poprzedzającym rok rzeczywistej realizacji działania/inwestycji grupa prowadzi wyłącznie analizę ofert i „*przymierza się do zakupu*”. W takich przypadkach, gdy w danym celu nie zostały przewidziane inne działania, należy dokonać oceny, czy powyższy sposób realizacji działania, nie stanowi próby obejścia wymogu wdrażania w planie biznesowym przynajmniej jednego działania w odniesieniu do każdego z celów, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy *o grupach producentów rolnych i ich związkach (...)*, w każdym roku działalności grupy od dnia uznania;
- 2) przeznaczanie całości lub większości środków wydatkowanych w planie biznesowym na środki produkcji przekazywane członkom, w sytuacji, gdy w planie biznesowym nie zostały przewidziane inne działania/inwestycje do wdrożenia na poziomie grupy producentów. W takiej sytuacji, należy dokonać oceny, czy taki sposób prowadzenia grupy (przedsiębiorstwa) daje realną szansę na rozwój i utrzymanie działalności grupy w warunkach rynkowych po upływie okresu wsparcia;

Jednocześnie należy wskazać, że brak działań związanych z zakupami, inwestycjami, szkoleniami itp., natomiast przeznaczanie zdecydowanej większości otrzymanych środków finansowych na zakup środków do produkcji członków grupy producentów, nie wpływa na budowanie trwałości samej grupy, jako przedsiębiorstwa i nie zapewnia jego rozwoju w przyszłości;

- 3) realizowanie w ramach planu biznesowego działań i inwestycji wyłącznie w gospodarstwach członków grupy. Zasadnym wydaje się, aby cele takie jak: *wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, centralizacja sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych oraz rozwijanie umiejętności biznesowych i marketingowych*, były realizowane na poziomie grupy producentów, tak aby to grupa stanowiła główne ogniwo łączące produkcję z handlem (pomiędzy pojedynczymi producentami, a scentralizowanymi odbiorcami produktów sektora rolnego) oraz zajmowała się rzeczywistą koncentracją podaży i wprowadzaniem produktów członków do obrotu na korzystniejszych warunkach rynkowych w stosunku do pojedynczych rolników;
- 4) niewłaściwe uzasadnienie potrzeby realizacji konkretnych działań i inwestycji wymaganych do osiągnięcia założonego w planie biznesowym celu, np. ujęcie działania polegającego na stosowaniu rozsiewaczy nawozów, sterujących precyzyjną dawkę nawozów mineralnych w ramach celu ochrona środowiska naturalnego, podczas gdy, zgodnie z uzasadnieniem do danego działania, wdrożenie działania przyczyni się do „poprawy efektywności produkcji” (cel nie ujęty bezpośrednio w ustawie *o grupach producentów rolnych (...)*) oraz „uzyskania wyższych i stabilnych plonów”. W takim przypadku grupa producentów nie wykazuje, w jaki sposób wdrożenie proponowanego działania przyczyni się do osiągnięcia zaplanowanego celu - do którego działanie zostało przypisane w planie biznesowym, tj. ochrony środowiska naturalnego;

- 5) koszty realizacji działań i inwestycji w poszczególnych celach na zerowym lub bardzo niskim poziomie w całym 5 letnim okresie realizacji planu biznesowego, bądź te same niskie koszty realizacji działań i inwestycji bez względu na ilość gospodarstw członków, w których dane działanie będzie wdrażane. W takim przypadku, należy dokonać m. in. oceny, czy grupa producentów jako przedsiębiorstwo, które wnioskuje o wsparcie w celu ułatwienia tworzenia grup i organizacji producentów, w praktyce nie inwestując, bądź inwestując na minimalnym poziomie jest w stanie rozwinąć, a następnie utrzymać działalność po zakończeniu okresu wsparcia;
- 6) realizacja celu ochrona środowiska poprzez działania, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są obligatoryjne dla każdego producenta rolnego, również niezrzeszonego w grupie producentów, np. obowiązkowe kursy chemiczne. Ponadto, należy zwrócić szczególną uwagę na takie działania jak np. składanie przez członków grupy ankiet dotyczących sposobu utylizacji opakowań po środkach ochrony roślin w sposób zgodny z ochroną środowiska, zakup przez grupę pojemników do przechowywania w gospodarstwach członków zużytych olejów silnikowych, inwestycje w zakresie zabezpieczenia przym obornika, czy płynnych nawozów naturalnych przed przedostawaniem się odcieków do gleby, itd. – gdyż z reguły są to wymogi obligatoryjne dla wszystkich gospodarstw korzystających z systemów wsparcia bezpośredniego. Ponadto, wątpliwości budzi stosowanie w gospodarstwach poplonów ścierniskowych lub międzyplonów, jeśli wymóg taki w danych gospodarstwach wynika z zazielenienia związanego z płatnościami obszarowymi.

Odnosząc się do możliwości zaplanowania przez grupę producentów jednej inwestycji, która przyczyni się do realizacji więcej niż jednego celu planu biznesowego, taki sposób wdrożenia planu biznesowego jest możliwy do zaakceptowania, pod warunkiem wskazania, odrębnie dla każdego celu, uzasadnienia osiągnięcia każdego z celów, poprzez zaplanowaną inwestycję, np. budowa nowoczesnej suszarni do zbóż może przyczyniać się do realizacji celu: *Dostosowane produktów rolnych i procesu produkcyjnego członków grupy do wymogów rynkowych*, a jednocześnie, poprzez zastosowanie zasilania paliwem przyjaznym środowisku oraz systemu odpylania, inwestycja może przyczyniać się do realizacji celu: *Ochrona środowiska i klimatu*. Należy podkreślić, że w każdym celu w planie biznesowym musi znajdować się odrębne uzasadnienie realnego osiągnięcia danego celu, do którego inwestycja została przypisana. Ponadto, w przypadku zrealizowania np. inwestycji do wspólnego wykorzystania przez członków grupy w jednym roku planu biznesowego, możliwa jest akceptacja braku innych działań i inwestycji w danym celu w kolejnych latach planu biznesowego, przy jednoczesnym wskazaniu wykorzystywania zrealizowanej inwestycji zgodnie z przeznaczeniem.

Planując w planie biznesowym inwestycje związane z ochroną środowiska oraz inwestycje przyczyniające się do realizacji celów innowacyjności, grupa producentów ubiegając się o pomoc w ramach działania 9 PROW 2014-2020 może otrzymać maksymalną liczbę 5 pkt.

Zgodnie z § 7 ust. 2 pkt 6 lit. a rozporządzenia MRiRW z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2016 r., poz. 1284 z późn. zm.), **innowacyjność jest rozumiana jako wprowadzenie nowych zasad produkcji, procesu lub technologii, odmiennych od obecnie stosowanych, lub zmianę obecnie stosowanych technologii**. Podobnie, w dostępnej literaturze, pojęcie „innowacja” rozumiane jest w bardzo szerokim zakresie: potocznie symbolizuje zmianę, nowość, wyrażającą się pod postacią nowych produktów, nowatorskich technologii, nietradycyjnych usług czy niekonwencjonalnych metod zarządzania. Przedsiębiorstwo określane jako innowacyjne,

uważane jest za lepsze. Innowacją jest wprowadzenie do użytku nowych produktów, procesów lub sposobów postępowania. Ocenę, czy proponowane nowe zasady produkcji, procesu lub technologii, są odmienne od obecnie stosowanych, lub ocenę, czy faktycznie następuje zmiana obecnie stosowanych technologii, należy odnosić do poziomu działalności samej grupy producentów lub do poziomu gospodarstwa członka grupy producentów.

Ponadto, zgodnie z zapisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, innowacje oznaczają zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie.

Z kolei § 7 ust. 2 pkt 6 lit b rozporządzenia MRiRW z dnia 2 sierpnia 2016 r. stanowi, iż **przeciwdziałanie zmianom klimatu lub ochrona środowiska następuje przez stosowanie maszyn, urządzeń, sprzętu lub technologii, ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, lub rozwiązań ograniczających zużycie zasobów, w szczególności wody lub energii.**

Jednocześnie stosownie do § 1 ust. 1 pkt 8 i 9 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju z dnia z dnia 18 lutego 2016 r. w *sprawie wymagań, jakie powinien spełniać plan biznesowy grupy producentów rolnych*, plan biznesowy grupy producentów rolnych zawiera m. in.:

- 1) zakres i opis działań, jakie zamierza zrealizować grupa, w odniesieniu do każdego z celów określonych w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw, wraz z uzasadnieniem, w jaki sposób poszczególne działania przyczynią się do realizacji poszczególnych celów i ze wskazaniem planowanego postępu w ich realizacji w poszczególnych latach realizacji planu biznesowego;
- 2) harmonogram działań, o których mowa w pkt 8, ze wskazaniem etapów z podziałem na poszczególne lata realizacji planu biznesowego, wraz z określeniem szacowanej wysokości wydatków na realizację poszczególnych działań lub ich etapów.

Jednakże, nie wystarczy w ramach procesu ułatwiania innowacji lub ochrony środowiska, uczestnictwo grupy lub jej członków w szkoleniach, czy wystawach promujących nowe procesy, technologie w zakresie innowacji i ochrony środowiska, natomiast wymagane byłoby osiągnięcie przedmiotowych celów poprzez wdrożenie w trakcie 5 letniego okresu realizacji planu biznesowego, realnych działań innowacyjnych oraz przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego, tym samym, realne osiągnięcie zaplanowanych celów, o których mowa powyżej. Samo zdobycie wiedzy w przedmiotowym zakresie, które nie przełoży się na rzeczywiste wdrożenie działań prośrodowiskowych i innowacyjnych w grupie lub u jej członków, nie może być uznane, jako zrealizowanie przez grupę przedmiotowych obligatoryjnych celów planu biznesowego.

Należy zauważyć, iż stosownie do wyżej cytowanego § 7 ust. 2 pkt 6 lit a rozporządzenia MRiRW z dnia 2 sierpnia 2016 r., **do przyznania punktów w ramach działania 9 PROW 2014-2020 kwalifikują się wyłącznie działania inwestycyjne przyczyniające się do realizacji celów innowacyjności, przeciwdziałaniu zmianom klimatu lub ochrony środowiska, natomiast do przyznania 5 pkt nie kwalifikują się działania nieinwestycyjne/ niematerialne.**

Powyższe oznacza, że w planach biznesowych mogą znajdować się działania niematerialne przyczyniające się do realizacji celu organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu lub ochrona środowiska, np. szkolenia, usługi doradcze itp. Natomiast należy podkreślić, iż do takich działań zatwierdzonych w planach biznesowych, grupy producentów rolnych nie będą mogły uzyskać dodatkowych punktów do listy rankingowej. Tym samym, w celu ubiegania się o przyznanie punktów

z tytułu realizacji ww. celów przekrojowych PROW 2014-2020, grupa producentów powinna przewidzieć w planie biznesowym działania inwestycyjne w powyższych obszarach.

Zatem, zatwierdzone w planie biznesowym działania nieinwestycyjne/ niematerialne związane z innowacyjnością, czy ochroną środowiska, które mogą być wystarczające na potrzeby wypełniania warunku określonego w art. 2 ww. ustawy o *grupach producentów rolnych* (...), nie muszą dawać podstawy do przyznania punktów w kryteriach wyboru na podstawie rozporządzenia MRiRW z dnia 2 sierpnia 2016 r.

Niezależnie od powyższego, w celu ograniczenia problemów interpretacyjnych i subiektywnych ocen w zakresie prawidłowości doboru inwestycji związanych z ochroną środowiska i klimatu oraz innowacyjności, w oddzielnych załącznikach wskazano otwarte wykazy przykładów działań w ww. obszarach, który to wykazy mogą zostać wykorzystane w ramach opracowywanych planów biznesowych grup producentów rolnych ubiegających się o uznanie, a w dalszej kolejności ubiegających się o przyznanie pomocy finansowej w ramach działania 9 PROW 2014-2020.